

Bajd, Barbara: **Kranjska sivka: čbelica od kod in kam?**

Fotografije Janko Božič ... [et al.] ; ilustracija Ela Hartman Ljubljana: Hart, 2018, 48 str.

| P – 2. triletje

| Kranjska čbela | Čebelarstvo | Slovenija | čebele | čebelnjaki | kranjska sivka | med

Knjiga je izšla ob svetovnem dnevu čebel, ki smo ga v letu 2018 prvič praznovali 20. maja, na rojstni dan znamenitega čebelarja Antona Janše (1734–1773). Čebelarstvo ima v Sloveniji bogato tradicijo in je pomemben del naše kulturne dediščine. Slovenski med je izjemno kakovosten. Kljub temu se še vedno premalo zavedamo, kako velik pomen ima čbela v naravi kot oprasevalka sadnega drevja in nekaterih poljščin ter drugega cvetja in kako smo prav zaradi tega poslanstva odvisni od nje.

Naša domorodna čbela je **kranjska sivka**, ki ji je posvečena ta knjiga. Sestavljata jo dva dela:

- v prvem, biološkem, spoznamo ČEBELO – OPRAŠEVALKO in NABIRALKO, izvemo, kako nastane med in kako je organizirana čbelja družina. Spoznamo tudi našo avtohtono KLANJSKO ČEBELO, KLANJSKO SIVKO ali KLANJICO (*Apis mellifera carnica*).
- v drugem delu se seznanimo z RAZVOJEM ČEBELARSTVA, prvimi zapisi ter začetki čebelarstva na Slovenskem ter našo kulturno dediščino, primeri meščanskih čebelnjakov ter poslikanimi panjskimi končnicami, ki so slovenska posebnost. Izvemo, kdo so bili prvi pionirji čebelarstva, še posebej naš prvi učitelj čebelarstva Anton Janša, in se seznanimo, kakšen vpliv in pomen ima simbolika čebel. Spoznamo čebelje pridelke ter njihov dragocen vpliv na človekovo zdravje. Poučimo se o slovenskem medu, njegovi izjemni kakovosti in mednarodnih označbah. Spoznamo pomen urbanega čebelarstva, ki vedno bolj pridobiva na pomenu kot tudi TRADICIONALNI SLOVENSKI ZAJTRK, ki postaja nepogrešljiv obrok v slovenskih šolah in vrtcih.

Knjiga tako vsebuje najaktualnejši nabor različnih podatkov o kranjici in slovenskem čebelarstvu in pomeni bogat doprinos k prepoznavnosti naše države prek kranjske sivke.

<http://www.hartpublishing.si/spletna-knjigarna/product/view/2/65.html>

Podnaslov knjige je seveda iz pesmi Otona Župančiča *Ciciban in čbela*:

Čbelica leti z neba,
leti leti vse niže,
vse niže in vse bliže
čbelica leti z neba.

Čbelica, od kod in kam
te nesejo peroti
po jasni zračni poti?
Čbelica, od kod in kam?
(...)

20. maja, na svetovni dan čebel, boste počeli marsikaj: morda boste obiskali bližnjega čebelarja ali čebelarški muzej, uživali boste slovenski zajtrk, slikali panjske končnice ali izdelovali sveče iz čebeljega voska. Svetujem vam, da vse te dejavnosti povežete in nadgradite z branjem in različnimi informativnimi viri!

Pričujoča knjiga Barbare Bajd je strukturirana tako, da nas naravnost spodbuja k bralnemu projektu! Označili smo, da je namenjena predvsem učencem 2. triletja, toda v resnici je dostopna in spodbudna za ljudi vseh starosti! In je kot nalašč za spodbujanje družinske pismenosti!

Spodbude za branje:

- iz knjige izberemo tisto, kar zanima otroke in povežemo z dejavnostmi, ki jih izvajamo;
- na koncu je objavljen obsežen nabor virov in literature!
- pripravimo tudi druge leposlovne in poučne knjige, da jih pregledujemo, prebiramo, dopolnjujemo znanje. Naj jih nekaj naštejemo:

Angerer, Tatjana: **Od čebelnjaka do medenjaka.**

Ilustr. Peter Škerl. Ljubljana: Družina, 1999. (Mavrična knjižnica; 5), 47 str.

| 6 | 1. stopnja | recepti | čebele, kulturna dediščina, poklici, Slovenija

Beaumont, Émilie: **Kako živijo čebele.**

Prev. Irma Toman. Ilustr. Chiara Bordoni. Zasnova Nathalie Bělineau. Ljubljana: OKA, 2009. (Odkritja za najmlajše), 12 str.

| 5 | 1. stopnja | slikanica izrezanka, slikanica kartonka, slikanica poučna | čebele

Bonsels, Waldemar: **Dogodivščine čebelice Maje.**

Ilustr. Jure Kralj. Ljubljana: Karantanija, 2004, 152 str.

| C | 1. stopnja | nova izdaja, za branje v nadaljevanjih | čebele, živali v domišljiji

Čufer, Andrejka: **Čebelar po srcu** : Anton Janša, od malega čebelarja do dvornega učitelja čebelarstva

Ilustr. avtor. Vrba : Svet.je.svet, 2018, 28 str.

| C- 1. stopnja |

| Janša, Anton, 1734-1773 | Biografije | Čebelarstvo | čebele | čebelarji | poučno leposlovje

Dolar, Luka: **Čbelica Binca. Binca odpre oči.**

Ilustr. Katarina Fajfar. Žirovnica: Medium, 2007, 32 str.

| P | 2. stopnja | poučno leposlovje, strip, velike tiskane črke

| čebele, ekologija, onesnaževanje, živali v domišljiji

Esenko, Ivan: **Igrajmo se z besedami in čebelami.**

Ilustr. Alenka Vuk Trotošek. Ljubljana: Okaši, 2014. (Igrajmo se z besedami), 22 str.

| C | B- stopnja | poučno leposlovje, slikopis, velike tiskane črke, | čebele, živali v naravi

Esenko, Ivan: **Kako živijo čebele.**

Fotogr. Ivan Esenko. Ljubljana: Okaši, 2015. (Kako živijo), 11 str.

| 5 | 1. stopnja | fotografije | čebele, ekologija, živali v naravi

Golub, Zdenka; Repič, Jožica: **Čbelica Julija: sožitje je naša prihodnost.**

Grosuplje: Grafis Trade, 2014, 40 str.

| 6 | 1. stopnja | didaktične vzpodbude, fotografije, recepti | čebele, ročne spretnosti

Košir Kropivšek, Anica; Gerbec, Mojca; Jelovšek, Urška: **Čebela: ustvarjalne ideje**. Spr. beseda Boštjan Noč. Fotogr. Anica Košir Kropivšek. Fotogr. Mojca Gerbec. Fotogr. Urška Jelovšek. Lukovica: Čebelarstva zveza Slovenije, 2009, 28 str.

| 7 | 1. stopnja | fotografije, spremna beseda | čebele, naredi sam, ročne spretnosti

Krings, Antoon: **Čebela Adela**.

Prev. Polonca Kovač. Ilustr. Antoon Krings. Radovljica: Didakta, 2004. (Drobižki; 3), 25 str.

| C | B- stopnja | knjiga je del nanizanke, velike tiskane črke | čebele, palčki, živali v domišljiji

Makarovič, Svetlana: **Medena pravljica**.

Ilustr. Lucijan Reščič. Ljubljana: DZS, 1995. (Vrtavka; 13), 44 str.

| C | 1. stopnja | čebele, gozdovi, medvedi, živali v domišljiji

Manček, Marjan: **Iz dnevnika čebelice Medke**.

Ilustr. Marjan Manček. Radovljica: Didakta, 1997, 44 str.

| C | 1. stopnja | poučno leposlovje, velike tiskane črke | čebele, živali v domišljiji

Maquoy, Isabelle: **Čebelica Meli**.

Prev. Polonca Kovač. Ilustr. Quentin Gréban. Tržič: Učila International, 2005, 26 str.

| C | B- stopnja | velike tiskane črke | čebele, živali v domišljiji

MLaker Šumenjak, Marija: **Čebela se predstavi**. Delovni zvezek za ljubitelje čebel.

Lukovica: Čebelarstva zveza Slovenije, 2011, 20 str.

| 6 | 3. stopnja | delovni zvezek, fotografije, projekt | čebele

MLaker Šumenjak, Marija: **Čebela se predstavi**. Učbenik za ljubitelje čebel.

Lukovica: Čebelarstva zveza Slovenije, 2011, 84 str.

| 6 | 3. stopnja | fotografije, nova izdaja, ponatis, projekt, učbenik | čebele

Muha, Viktorija: **Čebelar**.

Logatec: A-knjiga, 2015. (Najboljši poklic), 27 str.

| 3 | 1. stopnja | fotografije | čebele, poklici

Obrist, Jürg: **Kdo medvedom krade med**.

Prev. Uroš Kalčič. Ilustr. Jürg Obrist. Ljubljana: Kres, 2000. (Berem sam), 47 str.

| C | 1. stopnja | o avtorjih, za jezikovno vzgojo, za začetno samostojno branje

| čebele, dedki, medvedi, počitnice, živali v domišljiji

Penberthy, John: **Medena dolina**.

Prev. Breda Novak. Ilustr. Laurie Barrows. Nova Gorica: Eno, 2007, 120 str.

| M | 3. stopnja | naslovniško odprta pripoved

| čebele, drugačnost, modrost, narava, nova duhovnost, živali v domišljiji, življenje

Pucer, Sonja: **Čebelica in potepuh**.

Ilustr. Barbara Koblar. Spr. beseda Jurij Senegačnik. Ljubljana: Viharnik, 2012, 2013. (Čarobni jantar; 15), 22 str.

| C | B- stopnja | poučno leposlovje, spremna beseda | čebele

Rosen, Michael: **Čamil in čudežna čebela**.

Ilustr. Tony Ross. Prev. Tamara Kranjec. Hoče: Skrivnost, 2017, 96 str.

| P- 2. stopnja |

| Preverjanje znanja / Televizijski kvizi / čebele / pomoč / povečani tisk / začetno branje

Senič, Lidija: **Oprava kranjske sivke**: pobarvanka.

Ilustr. Vera Zgonik. Brdo pri Lukovici: Čebelarstva zveza Slovenije, 2014, 12 str.

| 6 | 1. stopnja | slikanica pobarvanka, velike tiskane črke | čebele, Slovenija

Woolf, Alex: **Ne bi hotel živeti brez čebel!**

Ilustr. David Antram. Prev. Maja Brodschneider Kotnik. Maribor : Hiša knjig, Založba KMŠ, 2018, 36 str.
| P- 2. stopnja | Čebele | Čebelarstvo | med | panj

Župančič, Oton: **Ciciban in čebela.**

Ilustr. Dunja Kofler. Ljubljana: Mladika, 2001. (Pikapolonica), 24 str.

| C | B- stopnja | velike tiskane črke | čebele, laž, živali v domišljiji

Seznami knjig so pripravljeni s pomočjo Priročnikov za branje kakovostnih mladinskih knjig, ki jih pripravlja Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo pri Mestni knjižnici Ljubljana: <http://www.mkli.si/prirocnik/item/451>

Nadaljnje spodbude za branje:

1. Pozanimajmo se, če je Čebelarstva zveza Slovenije v tem letu izdala kaj novega gradiva, primernega za delo z mladimi bralci v osnovni šoli.
2. Poiščimo uganke, pregovore in reke o čebelah in medu:

Ljubi moj, poznaš ptico,
ki nam sladi potico?

Besede so kot čebele, ki pikajo ali prinašajo med.
Čebele moža postavijo ali pa uničijo.
Čebelica je majhen ptiček, pa presladek je njen sad.
Če dobi strd čebela, kmet dobro zrno pridela.
Ti sebi med, meni pa pelin.
Kdor med obeta, trnje spleta.
Kdor z rokami med meša, prste liže.
Kjer je med, tam tudi muha.
Niti bodi med, da te jedo, niti jed, da te predo.
Niti bodi med, niti bodi jed (strup).
Sladek je ko med.
Na jeziku med, v srcu led.
Spredej z medom maže, zadaj fige kaže.

Vir: <http://cebelarji.blogspot.com/p/uganke-o-cebelah-to-so-spretno-kuharice.html>

3. O slovenskih panjskih končnicah boste v knjižnici našli več knjig. Pred mnogimi leti pa je ena izšla tudi v zbirki *Čebelica*, pred tako mnogimi leti, da je najbrž ne boste več našli, pa vendar: Makarovič, Gorazd: **Slovenske panjske končnice**. Ilustr. po diapozitivih Virgila Dariša. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1970, (Čebelica, 135), 20 str.

Knjižnica *Čebelica* je knjižna zbirka, ki je pričela izhajati leta 1953 pri Mladinski knjigi v Ljubljani. Njena prva urednica je bila Kristina Brenk, ki je zbirki izbrala tudi ime.

»Tako kot je nekoč *Kranjska čbelica* pomenila rojstvo slovenske umetne besede, je *Čebelica* od leta 1953 opravila veliko poslanstvo: poslanstvo prvega stika s tiskano besedo, z domišljijско močjo kratke zgodbe, pravljice, pripovedi, ljudske in umetne pesmi, poljudnoznanstvenih zapisov, prevodov iz svetovne književnosti ...« sta o knjižni zbirki *Čebelica* ob štirideseti obletnici ustanovitve založbe

Mladinska knjiga povedala njena dva urednika - Kristina Brenk (1953-1973) in Niko Grafenauer (1974-1993). https://sl.wikipedia.org/wiki/Knji%C5%BEna_zbirka_%C4%8Cebelica

V 100. knjižici zbirke pa je Ela Peroci napisala pravljico z naslovom *Čebelice*. Takole se začne:

"To so čebelice in Čebelice.

Prve čebelice, tiste z majhno začetnico zapisane, nabirajo med. Spomladi, ko sonce ogreje travnik in se odprejo prvi cvetovi, pridejo iz svojih panjev. Spuščajo se s cveta na cvet, potapljajo se v sladke cvetne vonjave in srkajo iz cvetov sladke sokove.

Ali je to pravljica?

Ne. To je samo misel na čebelice in na sladki med, ki so ga nabrale in se nam pocedi po bradi, ko ga ližemo in jemo s kruhom.

Druge Čebelice, tiste, ki so zapisane z veliko začetnico, vam pripovedujejo pravljice, kajti to so majhne knjige. Vsi jih poznate.

Čebelic je veliko in pravljič je veliko."

- Katere knjižice iz zbirke *Čebelica* poznamo? [Čebelice 2014](#), [Čebelice 2015](#)

4. Vse knjige Barbare Bajd iz zbirke *Utripi sveta* založbe Hart so lahko spodbuda za bralne projekte!
Bajd, Barbara: [Tri dvoživke](#).